

УДК 811.111'367.2/.3'367.626:17.026.1
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-23>

Олена МЕЛЬНИК,
orcid.org/0000-0002-4197-9476
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) melnyk.olena@vnu.edu.ua

Наталія ПЕРЕДОН,
orcid.org/0000-0002-4755-8285
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов гуманітарних спеціальностей
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) peredon@vnu.edu.ua

СИНТАКСИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЕГОЇСТИЧНИХ ВИСЛОВЛЕНЬ

У статті виявлено, що висловлення комуніканта-егоїста репрезентовані в межах синтаксичного контексту простими та складними реченнями (за структурою), та розповідними, питальними та спонукальними (за комунікативною метою висловлювання). Характерними виступають «Я-висловлення», оскільки особовий займенник «Я» виступає носієм поняття егоцентризму. Доведено, що при частому вживанні особового займенника I мовець повертає увагу до своєї особистості та здебільшого ігнорує партнера / партнерів по комунікації. Він, тим самим, підкреслює свою домінуючу позицію та, прямо чи підсвідомо, використовує інших для досягнення власних цілей. Встановлено, що типовими синтаксичними моделями, використаними для оформлення егоїстичних висловлень є: *Pers. pronoun I + V link + Adj.*; *Pers. pronoun I + V link + (Adj) + N / Pron.*; *Pers. pronoun I + shall/will + V.*; *Pers. pronoun I + V + Inf.*; *What about + smb / smth / pers. pronoun?*; *Why + should + Pers. pronoun I + V?*; *V + noun / pronoun*. Доведено, що найбільшою частотністю вживання характеризується модель «Ти є поганим» і виражає обвинувачення адресата. Встановлено, що інтенсивність значення обвинувачення безпосередньо залежить від ступеня емоційної напруженості та співвідноситься із фазами конфлікту, які мають форми скандалу, сварки чи суперечки. При цьому звинуватити можна як і в тому, що відбувалося / відбувається, так і в тому, що мовець вважає правдою і що не є правдою насправді. Егоїсти руйнують нормальне життя людей, які їх оточують, обезцінюючи значення універсальних категорій. Виявлено, що модальне дієслово *should* у питальних реченнях після слів *why* і *how* виражає надмірно-презирливе ставлення мовця до оточуючих. Комунікант-егоїст, нехтуючи загальноприйнятими нормами поведінки, досягає своїх власних цілей. Егоїстичні висловлення розглядаються як потенційно конфліктні. З-поміж основних стратегій комунікантів-егоїстів виокремлюємо конфронтацію, домінування, маніпулювання, які, своєю чергою, передаються різноманітними тактиками.

Ключові слова: комунікант-егоїст, «Я-висловлення», адресат, синтаксична модель, речення.

Olena MELNYK,
orcid.org/0000-0002-4197-9476
PhD in Philology,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities Students
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) melnyk.olena@vnu.edu.ua

Nataliia PEREDON,
orcid.org/0000-0002-4755-8285
PhD in Philology,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities Students
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) peredon@vnu.edu.ua

SYNTACTIC ORGANIZATION OF EGOTISTIC UTTERANCES

The article highlights the syntactic peculiarities of egotistic utterances. It has been revealed that utterances of selfish interlocutors are represented within the syntactic context by simple and complex sentences (according to the structure),

and declarative, interrogative and imperative sentences (according to the purpose of the utterance). It has been found out that "I-utterances" are typical, so that the personal pronoun "I" is the bearer of the egocentrism concept. The syntactic models in which the frequent use of the personal pronoun I is observed, the speaker draws attention to his/her personality and mostly ignores his/her communication partner (s). It is proved that the speaker demonstrates the superiority and, directly or subconsciously, imposes his/her dominance over the addressee and influences the latter to achieve his own goals. Among the typical syntactic models that form egotistic utterances, the most frequent ones are: Pers. pronoun I + V link + Adj.; Pers. pronoun I + V link + (Adj) + N / Pron.; Pers. pronoun I + shall/will + V.; Pers. pronoun I + V + Inf.; What about + smb / smth / pers. pronoun?; Why + should + Pers. pronoun I + V?; V + noun / pronoun. It has been suggested that the typical syntactic model used to realize egotistic utterances is a model that implements the "You're Bad" semantic type and expresses the accusations of the addressee. It has been found out that the intensity of the significance of the accusation directly depends on the degree of emotional tension and correlates with the phases of the conflict, which take the form of scandal, quarrel or dispute. At the same time, one can be accused both of what happened / is happening, and of what the speaker believes to be true and what is not really true. Egotists destroy the normal life of the people around them, devaluing the importance of universal categories. It has been revealed that the modal verb should in interrogative sentences after the words why and how expresses excessively contemptuous speaker's attitude to others. The selfish interlocutor, ignoring the generally accepted norms of behavior, achieves his own goals. Egotistic utterances are regarded as potentially conflicting. The analyzed data show that egotists may use different communication strategies (manipulative, domineering, and confrontational ones) and tactics. There is a wide range of tactics used by egotists ranging from verbal threats to subtle attempts to arrange situations to suit them.

Key words: selfish interlocutor, I-utterances, addressee, syntactic model, sentence.

Постановка проблеми. Питання синтаксичної будови мовлення тісно пов'язані з лінгвостилістикою. Важливим є вивчення різноманітних експресивних засобів, які використовуються мовцем не лише для передачі інформації, але й для впливу на комунікативного партнера. Речення виконує принаймні дві функції – називає подію та повідомляє про неї. Варто зазначити, що вибір висловлення передуює вибору слова, хоча обидва вибори є взаємообумовлені. Дві універсальні сфери, а саме синтаксис та словник, складають підґрунтя для мовленнєвої об'єктивації особистісних смислів мовця. Використання певної синтаксичної моделі для оформлення висловлення є індикатором суб'єктивно-оцінного ставлення мовця до його змісту, тобто ті способи та форми, за допомогою яких виражається егоїзм (Мельник, 2017).

Аналіз досліджень. Теоретичним підґрунтям цієї розвідки стали праці Р. П. Дронсейки, Н. Д. Арутюнової, О. В. Александрової, О. С. Кубрякової та ін. Проте, проблема, на нашу думку, потребує подальшого дослідження.

Метою публікації є виявлення синтаксичних характеристик висловлень комуніканта-егоїста та опис типових синтаксичних моделей, які використовуються для оформлення егоїстичних висловлень.

Виклад основного матеріалу. Мовець, на думку Пилипак В. П., є центром орієнтації всього висловлення (Пилипак, 2018: 38). Позиція мовця, його ставлення до повідомлюваного набуває певного мовного вираження. Завдяки цьому будь-яке мовне висловлення є егоцентричним, структурованим навколо суб'єкта мовлення. Егоцентризм складає понятійне ядро лексичного значення осо-

бових займенників. Займенник «я» репрезентує сконцентрованість уваги мовця на своїх власних «я-висловленнях», які орієнтовані на передачу думок особистості про саму себе.

1) John Galt said: "I am a trader. I earn what I get in trade for what I produce. I ask for nothing more or nothing less than what I learn. That is justice. I don't force anyone to trade with me" (Rand, 1957).

У прикладі (1) мовець, який уособлює індивідуалізм і свідомо ставить власні інтереси вище інтересів суспільства, вживає особовий займенник *I*, щоб підкреслити свою вищість.

До типових синтаксичних моделей розповідних речень, які використовують для оформлення висловлень комуніканта-егоїста, належать:

1) **Модель 1: Pers. pronoun You + V (link) + Adj.**

На основі цієї моделі реалізується семантичний тип «*Tu є поганим*», який представляє приписування комунікантом-егоїстом оточуючим таких негативних моральних характеристик, як егоїзм, самолюбство, зневага, агресивність, цинізм, заздрість, мстивість тощо. Інтенсифікатором може виступати слово *just*. Наприклад:

2) "You're just jealous," Micky said egotistically (К. Ма, 2012).

Наведений приклад зазначеної моделі виражає обвинувачення комунікативного партнера. Такий тип обвинувачень, на думку О. О. Хникіної, репрезентують частково-обвинувачувальні висловлення, які містять негативну оцінку окремих рис, характеристик адресата (Хникіна, 2010). Інтенсивність значення обвинувачення безпосередньо залежить від ступеня емоційної напруженості та співвідноситься із фазами конфлікту, які мають форми скандалу, сварки чи суперечки.

2) Модель 2: Pers. pronoun I + V link + (Adj) + N / Pron.

Основними компонентами цієї синтаксичної моделі («Я є кимось хорошим» (13%)) є особовий займенник першої особи однини (*I*) та складений іменний присудок. Іменник виступає ядром цієї моделі, а прикметник – інтенсифікатором. Наприклад:

3) *I am the boss of them that allow me to feast, to grow. I am strong boss of my people* (Sanchez, 2009: 78).

3) Модель 3: Pers. pronoun I + V link + Adj.

Зазначена ад'єктивна модель є типовою (11,9%) для вираження егоїстичності. Вона складається з особового займенника першої особи однини (*I*), складеного іменного присудка, дієслівний компонент якого представлений дієсловом-зв'язкою *to be* в теперішньому часі. Предикативна частина цього присудка виражена прикметниками з негативним семантичним змістом. Семантичний тип «Я є поганий» реалізується на основі цієї моделі та представляє приписування суб'єктом собі негативних ознак. Наприклад:

4) *"I'm afraid I'm too selfish"* (Porter, 2016).

4) Модель 4: What about + smb / smth / pers. pronoun? становить 10% від загальної кількості проаналізованих висловлень, є питальною за формою та реалізує семантичний тип «Як щодо мене / моїх інтересів?»:

5) *"What about my best interests?" She jerked around /.../* (Browning, 1998: 314).

6) *It's so easy for my flesh to get wrapped up in the selfish question of "What about me?!?!? Who's going to love me? Who will pursue me?"* (Cummings, 2014: 164).

Приклади (5) і (6) ілюструють гостру турботу мовця лише про своє Я (*my best interests, me, Who's going to love me?*).

Значення егоїстичності реалізується також складнопідрядними реченнями з підрядними реченнями умови.

5) Модель 5: If-clause + main clause.

Зазначена конструкція (9,6%) реалізує в мовленні семантичний тип умови: «Якщо ти щось зробиш, то я зроблю щось недобре», за якої можлива демонстрація погрози з боку комуніканта-егоїста. Наприклад:

7) *Deep in the forest, a very large and very selfish crocodile shouts, "Stay away from my river! If you come in my river, I'll eat you all!" All the animals are thirsty and frightened* (Faustin, 2012 : 14).

Комунікант-егоїст (*a very selfish crocodile*) збільшує свою вигоду за рахунок утиску інших. Егоїсти руйнують нормальне життя людей, які їх

оточують, обезцінюючи значення універсальних категорій (справедливість, обов'язок, співчуття, щедрість, порядність тощо).

6) Модель 6: Pers. pronoun I + shall/will + V.

Конституентами наведеної моделі (8,7%) виступають особовий займенник першої особи однини (*I*), допоміжне дієслово *shall/will* та інфінітив основного дієслова без частки *to*. Модель реалізує семантичний тип «Я зроблю щось». Майбутня дія часто асоціюється з модальним значенням впевненості, бажання та наміру. Ця модель підкреслює цілеспрямованість егоїста, який орієнтований лише на максимізацію своєї вигоди та бажань. Наприклад:

8) *In a moment of expansiveness I said egotistically: – "I shall think better of myself hence-forward"* (Flanders, 2002 : 103).

У прикладі (8) мовець-егоїст поводить себе нестримано (*in a moment of expansiveness*) по відношенню до комунікативного партнера, спостерігається порушення комунікативних і соціальних норм.

7) Модель 7: Why + should + Pers. pronoun I + V?

Ще одним засобом вираження егоїстичності, на нашу думку, можна вважати модель (8,4%), яка є за формою спеціальним запитанням, до складу якого входить модальне дієслово *should*. Модальне дієслово *should* у питальних реченнях після слів *why (how)* виражає надмірно-презирливе ставлення мовця до оточуючих. Наприклад:

9) *Why should I consider what their grandfathers thought of it?"* (Rand, 2009 :12].

У романі А. Ренд «Джерело» (*The Fountain-head*) архітектор Род демонструє цілковите ігнорування думки людей (*I don't give a damn / Why should I*).

8) Модель 8: Pers. pronoun I + V + Inf. є досить частотною (7,7%) у реалізації егоїстичності та реалізує семантичний тип «Я маю намір зробити щось», у якому мовець висловлює власну думку щодо реалізації своїх намірів і бажань. Синтаксична структура містить особовий займенник *I*, дієслова зі значенням «вирішувати», «планувати», «мати намір», «збиратися виконати дію», «бажати / не бажати» та інфінітив.

10) *"Well, I decided to give you another chance to come around," Robert said, conceitedly. "I always try to give my ladies another chance, because I know what a catch I am"* (Pfalz, 2004 : 132).

Намагання зробити своє бажання або благо домінуючим реалізується репліками *I decided to give you another chance* та *I always try to give my ladies another chance*. Егоїста характеризує зверхньо-зарозуміла манера поведінки.

9) **Модель 9: Pers. pronoun I + know + (object clause)** репрезентується особовим займенником першої особи однини (*I*) та епістемічним дієсловом *know*, представляє семантичний тип «Я знаю» (6,4%). Наприклад:

11) “*I know I’m selfish,*” Penny said, wiping her nose with her hand (McPartlin, 2008).

Використання у прикладі (11) займенника *I* з дієсловом *know* свідчить про впевненість мовця у своїй думці.

10) Модель 10: V + noun / pronoun.

Як показав аналіз текстових фрагментів, така імперативна модель є найменш типовою (5,9%) у вираженні егоїзму. На основі цієї моделі реалізується такий семантичний тип «Роби щось», у якій комунікант-егоїст, нехтуючи загальноприйнятими нормами поведінки, досягає своїх власних цілей. Наприклад:

12) “*Tell me,*” he demanded, selfishly needing to hear her say the words she would never hear him speak. “*Tell me again, right now, at this moment when I am causing you hurt, that you love me*” (Trent, 2014);

13) *Brad just smiled.*

“*Well, you need to have the aggressive approach, you know,*” Barry said egotistically, then laughed at his own snobbery. “*Set them straight*” (Stipp, 2009 : 207).

Егоїсти для досягнення власних цілей використовують методи насилля та примусу (*Tell me, Set them straight*). У реченнях (12, 13) з імперативними конструкціями простежується деструк-

тивність егоїзму. Як зазначає Швидка Н. В., імперативні речення, які виражають категоричне спонукання, переважно непоширені, а мовці, що їх вживають, тяжіють до лаконічності [Швидка, 1998 : 17].

11) **Модель 11: If + Pronoun /N + Present Subjunctive II + Pronoun /N + Present Conditional.**

Ця модель реалізує семантичний тип «Якби я не мав вигоди, то я би цього не робив», який демонструє егоїстичні наміри мовця щодо виконання / невиконання певної дії. Наприклад:

– “*I don’t have to. I wouldn’t do it if I had no selfish end to gain.*”

(Rand, 1957 : 806).

Наведений приклад (14) репрезентує складно-підрядне речення із підрядним умовним реченням нереальної умови (*if I had no selfish end to gain*). Егоїсти, незважаючи на інтереси інших, прагнуть присвоїти чуже та володіти ним.

Висновки. Текстові дані засвідчують, що егоїстичні висловлення реалізуються певними синтаксичними моделями й семантичними типами. Найтиповішою є модель 1: **Pers. pronoun You + V (link) + Adj.**, яка реалізує семантичний тип «Ти є поганим» і виражає обвинувачення адресата. В обвинуваченнях мовець робить акцент на твердженні про існування певного факту, на зв’язку негативних дій, ситуацій, характеристик, ідей, предметів з об’єктом оцінки. При цьому звинуватити можна як і в тому, що відбувалося / відбувається, так і в тому, що мовець вважає правдою і що не є правдою насправді.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник О. М. Лінгвальні та паралінгвальні засоби актуалізації егоїзму комунікантів (на матеріалі англійської художньої прози ХХ–ХХІ століть) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Луцьк ; Запоріжжя, 2017. 230 с.
2. Пилипак В. П. Егоцентрична семантична опозиція ‘там’ – ‘тут’ та її вираження в українській мові. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 «Українська мова». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця. 2018.
3. Хникіна О. О. Семантичні та комунікативно-прагматичні особливості висловлювань обвинувачення у сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2010. 20 с.
4. Швидка Н. В. Імперативні речення в сучасній українській мові: семантика, засоби вираження спонукальності, функції : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01; Харк. держ. ун-т. Харків, 1998. 20 с.
5. Browning P., Winters R., McBride J. A Daddy for Christmas. Harlequin Books, 1998. 640 p.
6. Cummings Taylor Jasmine. God’s Girl Devotionals: My Journey through Life with God by My Side. Bloomington : WestBow Press, 2014. 189 p.
7. Faustin Ch. The Selfish Crocodile Jigsaw Book. L. : Bloomsbury Publishing, 2012. 14 p.
8. Flanders J. A Circle of Sisters. L. : Penguin Books, 2002. 320 p.
9. Ma Kevin. A Silent Clock. Bloomington : iUniverse, 2012. 224 p.
10. McPartlin A. Apart from the Crowd. Downtown Press: NY. 2008 437p.
11. Pfalz L. Going Down Memory Lane. Baltimore: PublishAmerica, LLLP, 2004. 192 p.
12. Porter J. Away in Montana. The TulePublishingGroup, 2016. 254 p.
13. Rand A. Atlas Shrugged. N.Y. : Random House, 1957. 1018 p.
14. Rand A. The Fountainhead [Electronic resource]. – Available from: <http://justonereason.net/wp-content/uploads/2009/12/The-Fountainhead.pdf>.
15. Sanchez T. Rabbit Boss. N.Y. : Knopf Doubleday Publishing Group, 2009. 544 p.
16. Stipp N. Detours : A novella. N.Y. ; Bloomington : iUniverse LLC, 2009. 209 p.
17. Trent L. Spoiled. U.S.A. : Trent Publishing, 2014. 275 p.

REFERENCES

1. Melnyk O. M. (2017) *Linhvalni ta paralinhalni zasoby aktualizatsii ehoizmu komunikativ (na materialii anhloimovnoi khudozhnoi prozy XX–XXI stolit)* [Lingual and Paralingual Means of Actualizing the Selfishness of Interlocutors (Based on the 20th–21st Century English Prose)]: dis. ... cand. philol. science: 10.02.04. Lutsk ; Zaporizhzhia. 230 p. [in Ukrainian].
2. Pylypak V. P. (2018) *Ehotsentrychna semantychna opozytisia 'tam – 'tut ta yii vyrazhennia v Ukrainskii movi*. [Lexical and Semantic Opposition of “там” and “тут” and its Manifestations in the Ukrainian Language] dis. ... cand. philol. science: 10.02.01 «Ukrainian Language». Donetsk National University named after Vasyl Stus, Vinnytsia. in Ukrainian].
3. Khnykina O. O. (2010) *Semantychni ta komunikativno-prahmatychni osoblyvosti vyslovliuvan obvynuvachennia u suchasni anhliskii movi* [Semantic and communicative-pragmatic features of accusations in modern English] autoref. dis. ... cand. philol. science: 10.02.04; Lviv. 20 p. [in Ukrainian].
4. Shvydka N. V. (1998) *Imperatyvni rechennia v suchasni Ukrainskii movi: semantyka, zasoby vyrazhennia sponukalnosti, funktsii* [Imperative sentences in the modern Ukrainian language: semantics, means of expression of motivation, functions] autoref. dis. ... cand. philol. science: 10.02.01; Kharkiv. 20 p. [in Ukrainian].
5. Browning P., Winters R., McBride J. *A Daddy for Christmas*. Harlequin Books, 1998. 640 p.
6. Cummings Taylor Jasmine. *God's Girl Devotionals: My Journey through Life with God by My Side*. Bloomington : WestBow Press, 2014. 189 p.
7. Faustin Ch. *The Selfish Crocodile Jigsaw Book*. L. : Bloomsbury Publishing, 2012. 14 p.
8. Flanders J. *A Circle of Sisters*. L. : Penguin Books, 2002. 320 p.
9. Ma Kevin. *A Silent Clock*. Bloomington : iUniverse, 2012. 224 p.
10. McPartlin A. *Apart from the Crowd*. Downtown Press, NY. 2008 437 p.
11. Pfalz L. *Going Down Memory Lane*. Baltimore: PublishAmerica, LLLP, 2004. 192 p.
12. Porter J. *Away in Montana*. The Tule Publishing Group, 2016 254 p.
13. Rand A. *Atlas Shrugged*. N.Y. : Random House, 1957. 1018 p.
14. Rand A. *The Fountainhead* [Electronic resource]. Available from: <http://justonereason.net/wp-content/uploads/2009/12/The-Fountainhead.pdf>.
15. Sanchez T. *Rabbit Boss*. N.Y. : Knopf Doubleday Publishing Group, 2009. 544 p.
16. Stipp N. *Detours : A novella*. N.Y. ; Bloomington : iUniverse LLC, 2009. 209 p.
17. Trent L. *Spoiled*. U.S.A. : Trent Publishing, 2014. 275 p.